

H. Barta Lajos nyersanyagnak tekinti Z. szerkesztő esetét, és megformálja. Nem feltétlenül tévéfilmmé. Meghagyhatta volna dokumentumjátéknak, hiszen láthatóan ez is volt a célja, került minden belemagyarázást, túlírt-ságot. De valamilyen drámai anyagot vagy akár drámai formát mégiscsak adnia kellett volna Szőnyi G. Sándor rendező kezébe, hogy a művészi általánosítás révén túllépjen a *Jogi esetek* típusú (egyébként nagyon jó és nagyon hasznos) műsorok „álvalódíságán”. A monológ-sorozat mint kizárólagos drámai forma legföljebb a riportszerűség látszatóhoz volt elegendő. S még itt is lett volna egy esélye (most már a rendezőnek) a műalkotásra: paradox módon azáltal, hogy színészek helyett natúrszereplőkkel mondatja el a monológokat, Dárday István vagy Tarr Béla „modorában”. Szőnyi G. Sándor azonban ragaszkodott a színészekhez. Persze végső fokon ez érthető: a nem színész hitelességéhez legalább szituáció szükséges; szürke monológokat csak jó színészek fogadtathatnak el.

A megoldás egyedül az lehetett, hogy a színészek játsszanak (inkább csak: beszéljenek) úgy, mintha nem színészek lennének. Ez többé-kevésbé sikerült: Andai Györgyi, Horváth József, Oszter Sándor és a többiek is manírok nélkül, a rögtönzöttség látszatát keltve monologizáltak Ráday Mihály operatőr kényszerűen statikus kamerája előtt.

KOLTAI TAMÁS

Tudósportré Szabó Árpádról

Azt vártam, hogy portréfilmet kapunk, amelyben Szabó Árpád elmondja élete fontosabb állomásait. De az „én” szó el sem hangzott az egész vetítés alatt. Pedig Szabó Árpád nemcsak tudós-nak jelentős, hanem embernek is igen érdekes, példaadó és szuggesztív. Tudjuk róla, hogy 45 előtt Debrecenben a fasizálódás alatt az ellenállás fontos személye volt, élete kockázatásával mentett üldözött baloldaliakat. 48-tól meggyőződéses kommunista lett, majd, mikor kiábrándult a személyi kultusz embertelenségeiből, levonta ennek következtetéseit. Személyére vonatkozó kép csak egy volt a filmben: Szabó munkáinak címjegyzéke: Homeros világa, Az argonauták mondái, Athén és Perikles, majd ezek közt a címek közt váratlanul felbukkan A görög matematika kezdetei cím. Ez a különös címjegyzék sokat mond, vagy legalább sokat sejtet. Nyilvánvaló, hogy e könyvek szerzőjének életében éles fordulat, ha nem törés rejlik. S bár a film egy szót sem szólt erről, tudjuk, hogy Szabó pályája első felében a görög irodalom és élet történetét kutatta, majd, egyszercsak, hogy, hogy nem, szakított ezzel a kutatási területtel, otthagya (!) az egyetemet, a matematikai intézet tagja lett, és az ógörög matematika kezdeteivel kezdett foglalkozni. Mit tud ott csinálni — kérdezték ismerősei. Kiderült, hogy most, itt találta meg igazi otthonát, s az új területen még értékesebbet alkot, mint költészettörténeti kutatásaiban. Ezt az ugrást más nem tudta volna megtenni. Hiszen hol van még egy olyan tudós, aki otthon van az ógörög nyelvben és világban, s amellet a matematikának is tudósa. Szabó Árpád számára azonban épp most nyílt ki az igazán eredeti tudományos alkotások lehetősége. Olyan eredményekre jutott, hogy munkáit a világ minden művelt nyelvére lefordították, s ő, mint meghívott előadó, Amerikától Japánig, Itálián, Görögországon át bejárta a világ nagy egyetemeit. Ebben persze kivételes tudásán s mélyenjáró elméjén kívül része volt remek előadókészségének is. Lényegretörő, acélszerkezetű mondatai keményen ropognak hipnotikus előadásában. A film végén szerencsére elhangzott egy személyes vonatkozású mondat: Szabó Árpád azt reméli, hogy jövőre itthon is hallhatjuk. Vele reménykedünk.

KOMLÓS ALADÁR